

GIÁO DỤC CÔNG DÂN TOÀN CẦU CHO HỌC SINH TRUNG HỌC CƠ SỞ TẠI HÀ NỘI, THỜI CƠ VÀ THÁCH THỨC

Nguyễn Mạnh Hải

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Bài viết khái quát những nét chung nhất về bối cảnh dẫn đến sự cần thiết phải khởi động, triển khai, thực hiện giáo dục công dân toàn cầu trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng - trong đó; những căn cứ khoa học và thực tiễn để Hà Nội khởi động giáo dục công dân toàn cầu bậc trung học cơ sở; những vấn đề cụ thể liên quan trực tiếp đến việc triển khai, thực hiện giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh cấp trung học cơ sở của Hà Nội đạt kết quả, góp phần cộng hưởng và lan tỏa giáo dục công dân toàn cầu của Hà Nội tới các tỉnh, thành trong cả nước.

Từ khóa: Giáo dục; Giáo dục công dân toàn cầu; trung học cơ sở; Hà Nội.

Nhận bài ngày 15.8.2020; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.9.2020

Liên hệ tác giả: Nguyễn Mạnh Hải; Email: manhnghuyen7vn@gmail.com

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Toàn cầu hóa cùng với sự phát triển mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã mang lại những thay đổi nhanh chóng về mọi mặt trong đời sống xã hội, đặt ra những thách thức to lớn trong quá trình phát triển kinh tế, xã hội, văn hóa và chính trị; sự phụ thuộc lẫn nhau giữa các quốc gia và quá trình dịch chuyển để hội nhập quốc tế, xu thế liên kết mạnh hơn được hình thành trong lĩnh vực phát triển; biến đổi khí hậu, ô nhiễm, bạo lực, an ninh và phúc lợi, thiếu giáo dục, thất nghiệp, tham nhũng, suy dinh dưỡng và nghèo đói, khủng bố... đang phá vỡ khuôn khổ tự nhiên của nhân loại và làm thay đổi sự phát triển tiến bộ của con người trên toàn xã hội, đòi hỏi những suy nghĩ, nhận thức và hành động ở quy mô toàn cầu. Trong bối cảnh này, giáo dục công dân toàn cầu đóng vai trò quan trọng trong các chương trình giáo dục cũng như là một cách tiếp cận cơ bản để giải quyết các thách thức và tận dụng các cơ hội cấp quy mô toàn cầu; và “trở thành công dân toàn cầu” đang là định hướng và mục tiêu giáo dục của nhiều quốc gia trên thế giới - trong đó có Việt Nam.

Việc đặt ra vấn đề *Giáo dục công dân toàn cầu được khởi động từ năm 2012* khi Liên Hợp Quốc thành lập Chương trình giáo dục công dân toàn cầu dựa trên 3 trụ cột cơ bản: 1) Giáo dục cho tất cả mọi người; 2) Nâng cao chất lượng giáo dục; 3) Giáo dục công dân toàn cầu. GS.Carlos Alberto Torres, Chủ tịch Chương trình Giáo dục công dân toàn cầu UNESCO

cho biết: Chỉ khi nào phát triển Chương trình giáo dục công dân toàn cầu (trụ cột thứ 3) thì mới có thể đạt được trụ cột 1 và trụ cột 2 - tức là, "giáo dục cho tất cả mọi người" và "nâng cao chất lượng giáo dục". Kết quả của 3 trụ cột này là động lực đẩy nhanh quá trình hội nhập với thế giới nhờ sự "tương tác ăn ý" của công dân toàn cầu khi biết tôn trọng giá trị chung của nhân loại, của các dân tộc khác nhau cùng với năng lực hợp tác, tham gia thị trường lao động và giải quyết các vấn đề toàn cầu [1]. Trong vấn đề này, Hà Nội - Trung tâm giáo dục hàng đầu của cả nước, nhận thức và hành động như thế nào? Những khởi động ban đầu có vai trò và ý nghĩa quan trọng nhưng đây khó khăn, thách thức!

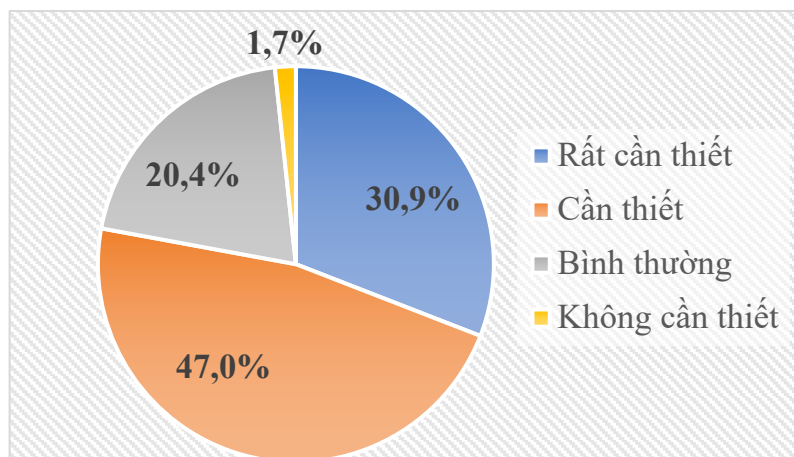
2. NỘI DUNG

2.1. Những khởi động thực hiện giáo dục công dân toàn cầu

Ở Việt Nam, tại Diễn đàn Giáo dục vì sự phát triển bền vững và công dân toàn cầu, do Bộ Giáo dục và Đào tạo Việt Nam cùng Ủy Ban Quốc gia UNESCO phối hợp tổ chức tại Hà Nội ngày 2-7-2019, Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo khẳng định: Hướng tới sự phát triển bền vững không thể đạt được chỉ bằng các thỏa thuận chính trị, giải pháp tài chính hoặc công nghệ mà cần thay đổi các giá trị và hành vi của cộng đồng, giúp họ lựa chọn một cách sống bền vững hơn. Giáo dục chính là giải pháp, là con đường dẫn đến sự thay đổi, bảo đảm người dân biết đâu là lựa chọn đúng đắn, đồng thời giúp họ có thông tin và kỹ năng để làm theo lựa chọn đúng đắn đó. Điều này cũng có nghĩa, việc không ngừng cải cách, đổi mới giáo dục chính là một phương cách hữu hiệu để tạo ra con người mới - công dân toàn cầu, đủ bản lĩnh và tầm vóc trí tuệ, vượt qua các thách thức toàn cầu trong thời đại hội nhập quốc tế [2]. Việt Nam đang trong lộ trình đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục. Cuối tháng 12 năm 2018, chúng ta đã ban hành chương trình giáo dục phổ thông mới với mục tiêu chuyển từ một nền giáo dục trang bị kiến thức, kỹ năng cho người học sang một nền giáo dục giúp phát triển năng lực, thúc đẩy đổi mới và sáng tạo cho người học, đáp ứng những yêu cầu đặt ra cho công dân trong tương lai. Đây cũng là những mục tiêu mà giáo dục công dân toàn cầu hướng tới. Bởi vậy giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh tại Việt Nam đang có nhiều thời cơ phát triển.

Theo nhóm nghiên cứu Đề tài “Nghiên cứu về công dân toàn cầu Việt Nam” do TS Lương Việt Thái - Viện Khoa học giáo dục Việt Nam làm chủ nhiệm, việc đổi mới căn bản trong Chương trình giáo dục phổ thông mới là nhấn mạnh yêu cầu phát triển năng lực, chú ý phát huy tiềm năng vốn có của mỗi học sinh, chú ý phát triển cả con người xã hội và con người cá nhân. Tiếp cận năng lực chú ý tới xác định học sinh sẽ làm được gì và làm như thế nào vào cuối mỗi giai đoạn học tập trong nhà trường. Cách tiếp cận này không chỉ đòi hỏi học sinh nắm vững những kiến thức, kỹ năng cơ bản mà chú trọng yêu cầu vận dụng kiến thức, kỹ năng vào thực hành, giải quyết các tình huống trong học tập và cuộc sống. Đây cũng là đặc điểm quan trọng của công dân toàn cầu. Nhóm tác giả nghiên cứu về giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở tại thành phố Hà Nội đã khảo sát được 1208 học sinh và 258 cán bộ quản lý và giáo viên, tại 8 trường trung học cơ sở trên địa bàn Hà Nội. Kết quả khảo sát cũng cho thấy được sự thuận lợi, thời cơ tốt để phát triển giáo dục công dân toàn cầu như sau:

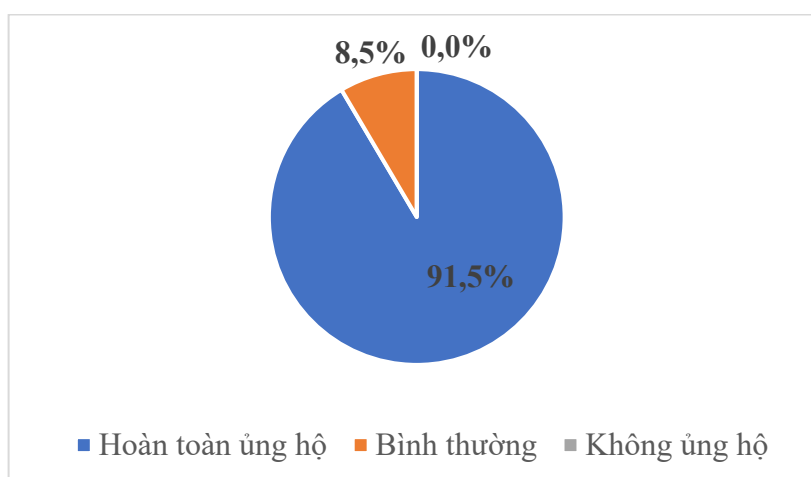
- Đánh giá của học sinh về sự cần thiết của việc xây dựng và áp dụng chương trình giáo dục công dân toàn cầu:

Biểu đồ 1. Mức độ cần thiết phải xây dựng và áp dụng chương trình giáo dục công dân toàn cầu

Kết quả chỉ ra có 30,9% học sinh đánh giá việc xây dựng và áp dụng chương trình giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở là rất cần thiết, 47% học sinh đánh giá là cần thiết, 20,4% học sinh đánh giá là bình thường. Chỉ có 1,7% số học sinh còn lại đánh giá không cần thiết. Như vậy, có thể nhận thấy đa số các em học sinh được khảo sát đều ý thức được tầm quan trọng của chương trình giáo dục công dân toàn cầu đối với học sinh trung học cơ sở. Đây chính là một điều kiện thuận lợi góp phần vào hiệu quả của việc xây dựng và triển khai thực hiện chương trình giáo dục công dân toàn cầu cho các trường trung học cơ sở trên địa bàn thành phố Hà Nội.

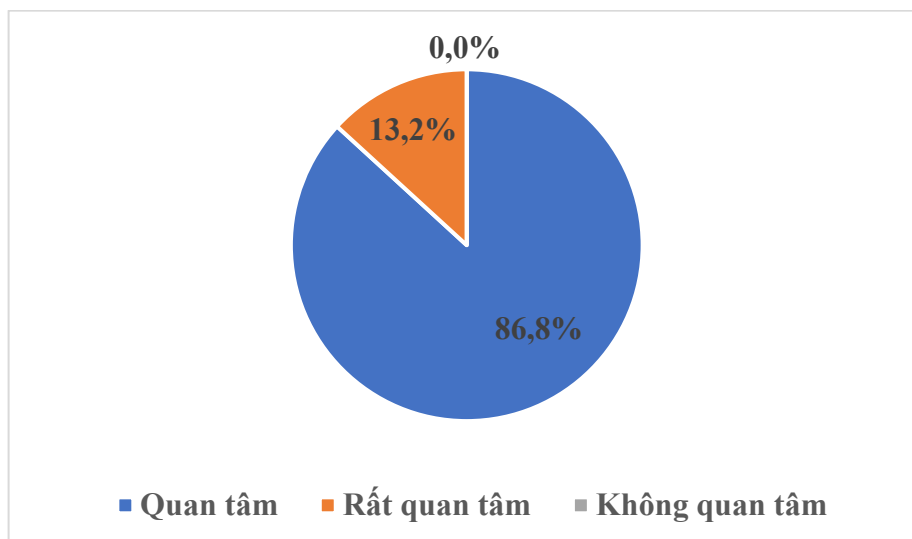
- Sự ủng hộ của cán bộ quản lý/giáo viên đối với việc triển khai thực hiện chương trình giáo dục công dân toàn cầu tại các trường trung học cơ sở:

Biểu đồ 2. Mức độ ủng hộ việc triển khai chương trình giáo dục công dân toàn cầu tại các trường THCS tại Hà Nội

Kết quả cho thấy có 91,5% cán bộ quản lý/giáo viên được hỏi trả lời rằng họ hoàn toàn ủng hộ việc triển khai chương trình giáo dục công dân toàn cầu tại các trường trung học cơ sở trên địa bàn thành phố Hà Nội. Chỉ có 8,5% còn lại trả lời là bình thường.

- Mức độ quan tâm của các giáo viên đối với chương trình giáo dục công dân toàn cầu:

Biểu đồ 3. Mức độ quan tâm của giáo viên đối với chương trình giáo dục công dân toàn cầu

Kết quả khảo sát cho thấy đội ngũ cán bộ quản lý/giáo viên có trách nhiệm và mong muốn có thể triển khai chương trình giáo dục công dân toàn cầu đối với học sinh trung học cơ sở tại thành phố Hà Nội.

Kết quả giáo dục và đào tạo của Hà Nội hiện nay là cơ sở vững chắc cho giáo dục công dân toàn cầu của Hà Nội thành công và phát triển bền vững.

Từ chỗ chỉ có 3 trường mầm non, 96 trường tiểu học, 4 trường phổ thông và một trường kỹ nghệ thực hành với tổng số chưa đầy một vạn học sinh vào những ngày đầu tháng 10-1954, đến nay ngành Giáo dục và Đào tạo Hà Nội đã trải qua 65 năm xây dựng và phát triển, 30 năm thực hiện chủ trương đổi mới với mục tiêu: Nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa Thủ đô và đất nước - đã trở thành một địa phương có thành quả phát triển giáo dục xuất sắc; là đơn vị đầu tiên trong cả nước hoàn thành phổ cập giáo dục tiểu học năm 1990, trung học cơ sở năm 1999; các ngành, bậc học phát triển đa dạng (công lập, bán công, dân lập, tư thực...) và đã có bước tiến vượt bậc cả về quy mô, chất lượng và hiệu quả, xứng tầm là một trung tâm giáo dục lớn của cả nước. Đặc biệt, từ năm 2008 đến nay, thực hiện Nghị quyết số 15/2008/NQ-QH12 của Quốc hội, Hà Nội được mở rộng cả về quy mô, diện tích; quy mô giáo dục tăng gấp đôi, trở thành địa phương đứng đầu cả nước về số lượng trường học cũng như số lượng giáo viên và học sinh. Tính đến tháng 4-2019, Sở Giáo dục và Đào tạo Hà Nội có 9 phòng chuyên môn; 230 đơn vị trực thuộc - trong đó, có 122 đơn vị công lập. Trên địa bàn thành phố hiện có 2.713 trường mầm non, phổ thông và trung cấp chuyên nghiệp với hơn 58.400 nhóm lớp

và gần 2 triệu học sinh. Trong đó, trường công lập có gần 44.000 nhóm lớp với hơn 1,7 triệu học sinh; trường tư thục có hơn 14.500 nhóm lớp với hơn 256.000 học sinh. Tổng số cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên toàn ngành Giáo dục của thành phố Hà Nội là hơn 155.000 người. Năm học 2017-2018, Hà Nội đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo công nhận đạt chuẩn phổ cập giáo dục mầm non cho trẻ 5 tuổi, phổ cập giáo dục tiểu học mức độ 3, *phổ cập giáo dục trung học cơ sở mức độ 2* và đạt chuẩn xóa mù chữ mức độ 2. Năm 2018, thành phố Hà Nội đã công nhận đạt chuẩn quốc gia các cấp học; toàn Thành phố có 16 trường được Thành phố ra quyết định công nhận trường chất lượng cao (7 trường mầm non, 4 trường tiểu học, 2 trường Trung học Cơ sở, 3 trường Trung học phổ thông).

Theo đồng chí Chủ Xuân Dũng, Giám đốc Sở Giáo dục và Đào tạo Hà Nội, chất lượng giáo dục toàn diện của thành phố luôn được giữ vững, chất lượng giáo dục mũi nhọn tiếp tục phát triển; việc đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy được đẩy mạnh ở tất cả các cấp học, ngành học. Giáo dục và đào tạo Hà Nội *tiếp tục khẳng định vị trí dẫn đầu cả nước*, giành thành tích cao trong các kỳ thi học sinh giỏi: Với 197 giải và huy chương quốc tế năm 2018, 134 giải trong kỳ thi chọn học sinh giỏi quốc gia năm 2019 (11 giải Nhất); 21 đề tài đạt giải tại cuộc thi Khoa học kỹ thuật cấp quốc gia dành cho học sinh trung học năm 2019 (trong đó có 03 đề tài đạt giải Nhất). Đặc biệt, trong kỳ thi Olympic quốc tế Toán học (IMO), Vật lý (IPhO), Hóa học (IChO) tháng 7-2019, 03 học sinh Trường Trung học phổ thông chuyên Hà Nội - Amsterdam đã xuất sắc giành 02 Huy chương Vàng, 01 Huy chương Bạc. Trong các kỳ thi quốc tế khác, học sinh Hà Nội cũng xuất sắc giành thứ hạng cao, nổi bật với 48 giải và huy chương tại cuộc thi Tìm kiếm tài năng Toán học quốc tế ITMC 2019; 02 Huy chương Vàng tại cuộc thi Olympic phát minh và sáng chế WICO 2019; đạt thành tích xuất sắc cuộc thi Toán học trẻ quốc tế IMC 2019 với 4 Huy chương Vàng, 5 Huy chương Bạc, 1 giải khuyến khích (cá nhân), 2 Cúp Vô địch, 1 Giải Nhất, 2 Giải Nhì (đồng đội).

Bên cạnh đó, việc ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác tuyển sinh vào trường mầm non, lớp 1, lớp 6 và lớp 10 trung học phổ thông cũng được đẩy mạnh. Công tác giáo dục kỹ năng sống, phòng chống bạo lực học đường được quan tâm, chú trọng. Đồng thời, *tăng cường hội nhập quốc tế trong giáo dục, đào tạo*: Từ năm 2017, ngành giáo dục, đào tạo Hà Nội đã triển khai thực hiện tốt Đề án thí điểm đào tạo chương trình song bằng tú tài trung học phổ thông quốc gia Việt Nam và tú tài Anh quốc - Chứng chỉ A Level tại Trường trung học phổ thông Chu Văn An, trung học phổ thông chuyên Hà Nội - Amsterdam; Chương trình song bằng trung học cơ sở (cấp chứng chỉ IGCSE) tại 07 trường trung học cơ sở trên địa bàn Thành phố. Tổ chức thành công và giành kết quả cao trong kỳ thi Toán học Hà Nội mở rộng (HOMC) năm 2018 và 2019. Các kết quả nêu trên chính là cơ sở, môi trường giáo dục thuận lợi để triển khai, thực hiện giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh các cấp của Hà Nội - trong đó có cấp trung học cơ sở.

2.2. Những vấn đề cụ thể liên quan trực tiếp đến giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở của Hà Nội

Trước hết, phải khẳng định: trong bối cảnh hiện nay việc triển khai, thực hiện giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở của Hà Nội là cần thiết. Với bề dày kinh nghiệm, cùng trí lực, nhân lực, vật lực và thành tựu giáo dục, đào tạo hiện có sẽ là cơ sở vững chắc, để tin tưởng giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở của Hà Nội thành công. Tuy nhiên, để giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở của Hà Nội đạt hiệu quả tối ưu, là điển hình được nhân rộng trong các tỉnh, thành cả nước, thiết nghĩ cần tiếp tục phát huy và duy trì tốt các kết quả đã đạt được; đồng thời quan tâm, chú trọng, tập trung vào một số vấn đề cụ thể sau:

Thứ nhất, tăng cường sự lãnh đạo và phát huy vai trò, trách nhiệm của đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục.

Tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của các cấp ủy Đảng; tích cực, chủ động phối hợp, huy động sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính quyền các cấp, các tổ chức chính trị xã hội cùng tham gia phát triển sự nghiệp giáo dục, đào tạo - giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh các cấp của Hà Nội.

Tăng cường giáo dục chính trị tư tưởng, giáo dục truyền thống cho đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý giáo dục; Tập trung thực hiện chiến lược lấy con người làm trung tâm phát triển, tăng cường đổi mới công tác thông tin truyền thông để tạo ra sự đồng thuận trong giáo dục và đào tạo người Hà Nội phục vụ nhu cầu phát triển; Lồng ghép, tích hợp vào các hoạt động để nâng cao nhận thức của nhà giáo, cán bộ quản lý, học sinh trong toàn ngành về phát triển bền vững và các mục tiêu phát triển bền vững trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo - giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh các cấp của Hà Nội [3].

Tăng nguồn giáo viên có trình độ cao, thông qua hợp tác quốc tế về đào tạo cho đội ngũ giáo viên - quan tâm, chú trọng đến đội ngũ giáo viên đảm nhiệm những môn học thử nghiệm trong chương trình giáo dục công dân toàn cầu. Nâng cao chất lượng, hiệu quả ứng dụng công nghệ thông tin trong cải cách hành chính, xây dựng thành phố thông minh, trường học thông minh, phòng học thông minh đáp ứng yêu cầu giáo dục, đào tạo - giáo dục công dân toàn cầu.

Quản trị trường học hiệu quả và huy động sự tham gia của tất cả giáo viên, học sinh, gia đình, xã hội vào quá trình quản trị trường học; xây dựng môi trường văn hóa trong nhà trường, văn hóa trong học tập; tạo lập môi trường học tập công bằng, toàn diện, không bạo lực cho tất cả học sinh.

Tăng cường kiểm tra, giám sát biểu dương, khen thưởng phát hiện sớm, xử lý nghiêm minh sai phạm; rút kinh nghiệm, khắc phục kẽ hở dẫn đến sai phạm trong quá trình thử nghiệm chương trình giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh cấp trung học cơ sở của Hà Nội.

Thứ hai, xác định rõ và khẳng định, giáo dục công dân toàn cầu “hòa nhập nhưng không hòa tan”; tuyệt đối tránh hư danh, hình thức.

Thực tế, công dân toàn cầu không phải là một phong trào hay một lối sống, mà đó chính là trách nhiệm, là khát vọng trở thành một phần của nhân loại và thay đổi thế giới. Để trở

thành Công dân toàn cầu không có nghĩa là đánh mất bản sắc văn hóa mà họ cần phải được rèn luyện từ lối sống, hành động, trách nhiệm của công dân - trước hết, ở chính nơi mình sinh sống, cư trú. Bởi trước khi trở thành công dân toàn cầu - bạn chính là một công dân Việt Nam. Do vậy, quá trình rèn luyện “thực hiện giáo dục công dân toàn cầu, thích ứng cao với sự đa dạng văn hóa, nhưng vẫn phải giữ được bản sắc văn hóa của dân tộc, thúc đẩy sự đóng góp của văn hóa đối với phát triển bền vững” [4]. Không phải cứ đeo “cái mác” công dân toàn cầu vào (bằng bất kỳ giá nào có được) là trở thành công dân toàn cầu. Khẳng định, kết quả của giáo dục công dân toàn cầu là cả một quá trình khổ luyện qua các cấp học của mỗi con người nhằm đạt được: *Kiến thức, kỹ năng, thái độ và giá trị* để sẵn sàng hành động, hợp tác, có trách nhiệm, sáng tạo trong giải quyết những vấn đề chung của cộng đồng.

Thứ ba, xây dựng kế hoạch, chương trình giáo dục công dân toàn cầu phải cần trọng, cụ thể, rõ ràng và phù hợp với từng cơ sở giáo dục, các khối học, lớp học, môn học đã được lựa chọn và có bộ tiêu chí đánh giá kèm theo.

Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo dự kiến: Các môn học/hoạt động giáo dục tham gia thử nghiệm cấp trung học cơ sở quốc gia, trong đó có Hà Nội vào cuối năm 2019 gồm các môn: *Ngữ văn, Giáo dục công dân, Lịch sử, Địa lí, Vật lí, Hóa học, Sinh học và hoạt động ngoài giờ lên lớp*. Như vậy, trước khi triển khai, thực hiện giáo dục công dân toàn cầu phải xây dựng, chương trình kế hoạch cụ thể và có bộ tiêu chí đánh giá kèm theo phù hợp với đặc thù của các khối học, lớp học, môn học đã được lựa chọn, với sự đa dạng của đối tượng học sinh xét về phương diện nội thành, ngoại thành, điều kiện và khả năng học tập.

Căn cứ vào các yêu cầu cần đạt được và các định hướng chung bắt buộc giáo viên hoàn toàn chủ động, sáng tạo trong việc triển khai các nội dung dạy học, phương pháp giáo dục và đánh giá kết quả giáo dục cụ thể theo yêu cầu phát triển chương trình. Trong bối cảnh về *hội nhập quốc tế trong giáo dục, cần phải chuyển từ “học tủ”, ghi nhớ máy móc sang kiểm tra đánh giá những năng lực, phẩm chất cần có của người học*. Giáo viên được lựa chọn sách giáo khoa và sử dụng nhiều nguồn tư liệu khác nhau để dạy học, nhưng *tuyệt đối phải bám sát mục tiêu, chương trình* và đáp ứng yêu cầu cần đạt của chương trình ứng với mỗi môn học cụ thể. Ví như, trong Chương trình giáo dục phổ thông mới, *môn Giáo dục công dân cấp Trung học cơ sở* định hướng chính vào giáo dục về giá trị bản thân, gia đình, quê hương, cộng đồng, nhằm hình thành cho học sinh thói quen, nề nếp cần thiết trong học tập, sinh hoạt và ý thức tự điều chỉnh bản thân theo các chuẩn mực đạo đức và quy định của pháp luật. Do vậy, trong quá trình xây dựng chương trình và phương pháp truyền thụ kiến thức, giáo viên giảng dạy môn giáo dục công dân phải: *Bảo đảm tính khoa học, tính sư phạm và tính thực tiễn*, được xây dựng trên cơ sở: Đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước Việt Nam trong giai đoạn hiện nay và kinh nghiệm trong nước, quốc tế về phát triển chương trình môn giáo dục công dân. Đồng thời, tích hợp nhiều nội dung giáo dục cơ bản, thiết thực, hiện đại về giá trị sống, kỹ năng sống, đạo đức, pháp luật, kinh tế; tích hợp nhiều chủ đề giáo dục cần thiết như: Giáo dục quyền trẻ em, giáo dục môi trường, giáo dục bình đẳng giới, giáo dục sức khỏe vị thành niên, giáo dục phòng chống ma túy, phòng tránh HIV/AIDS, giáo dục tài chính,... Đây chính là những kiến thức cần thiết gắn bó chặt chẽ với

cuộc sống thực tiễn của học sinh, gắn liền với các sự kiện có tính thời sự trong đời sống đạo đức, pháp luật, kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội của địa phương, đất nước và thế giới mà học sinh nhận được qua môn giáo dục công dân trong chương trình thử nghiệm giáo dục công dân toàn cầu hướng tới. [5]

Thứ tư, quan tâm, chú trọng xây dựng, phát triển, nâng cao chất lượng đội ngũ giáo viên.

Để hoàn thành được nhiệm vụ giáo dục - khi Thủ đô, đất nước ngày càng hội nhập sâu vào nền kinh tế thế giới, tập trung thực hiện chiến lược lấy con người làm trung tâm phát triển, *đội ngũ giáo viên đóng vai trò then chốt trong công cuộc giáo dục* của mỗi nhà trường nói riêng của toàn hệ thống nhà trường trên địa bàn thành phố Hà Nội nói chung. Trong công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và giáo dục công dân toàn cầu cho học sinh trung học cơ sở hiện nay, *năng lực của giáo viên phải được đặt lên hàng đầu*. Đồng thời, cũng phải xác định rõ, nâng cao năng lực nghề nghiệp cho đội ngũ giáo viên trung học cơ sở là một quá trình rèn luyện lâu dài, bền bỉ, đòi hỏi ý thức tự giác và tinh thần trách nhiệm cao của mỗi giáo viên trong quá trình học tập cũng như trong công tác. Khẳng định, giáo viên là nhân tố quyết định chất lượng giáo dục và yếu tố then chốt của mọi sự đổi mới, cải cách giáo dục - là lực lượng chủ lực xây dựng nên uy tín, thương hiệu của mỗi nhà trường.

Do vậy, ở mỗi người giáo viên sẽ, đã và đang đảm nhiệm trách nhiệm “hội nhập quốc tế về giáo dục, vì sự phát triển bền vững và giáo dục công dân toàn cầu” phải *hội tụ đầy đủ phẩm chất, năng lực*, đó là: *Điều kiện cần*: Kiến thức chuyên môn uyên thâm cùng tinh thần trách nhiệm của người thầy; *Điều kiện đủ*: 1) Ngoại ngữ trong hoạt động chuyên môn; 2) Năng lực ứng dụng công nghệ thông tin; 3) Năng lực nghiên cứu khoa học; 4) Phương pháp truyền cảm hứng (trên bục giảng như một diễn viên, nhà diễn thuyết...); Phương pháp làm việc nhóm;... 5) Năng lực hoạt động xã hội: Tham gia hoạt động chính trị, xã hội; Quản lý và phối hợp với gia đình học sinh; Trách nhiệm trong cộng đồng; Tổ chức hoạt động xã hội cho học sinh; Thiết lập mối quan hệ với cộng đồng xã hội; Năng lực dự báo nhu cầu xã hội; Năng lực tư vấn, hướng nghiệp cho học sinh.

Trước yêu cầu này, thiết yếu phải có một kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên theo hướng tiếp cận quản lý nhân lực thông qua một số biện pháp cụ thể như:

- (1) Đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng đổi mới giảng ít, học nhiều.
- (2) Kiện toàn chế độ quản lý nhà giáo, thực hiện nghiêm túc chế độ đầu vào giáo viên, tuyển giáo viên nghiêm ngặt.
- (3) Xây dựng quy chuẩn của giáo viên các trường trung học cơ sở chuyên và trường điểm. Quy định rõ tiêu chuẩn tư cách, yêu cầu về đạo đức, phẩm chất của giáo viên, hoàn thiện cơ chế thanh lọc, cạnh tranh đối với giáo viên không đủ phẩm chất và năng lực dạy học;
- (4) Nâng cao chính sách đãi ngộ giáo viên, tiến hành thực hiện trả lương giáo viên theo hiệu quả thành tích công tác.

(5) Các cơ sở đào tạo, bồi dưỡng giáo viên cần xác định rõ mô hình năng lực của nhà giáo hiện đại; điều chỉnh và phát triển các chương trình đào tạo, bồi dưỡng năng lực nghề nghiệp cho đội ngũ giáo viên theo hướng tích hợp liên môn, xuyên môn.

(6) Đổi mới hình thức, phương pháp thi, kiểm tra và đánh giá kết quả giáo dục, đào tạo theo hướng đánh giá năng lực của người học; kết hợp đánh giá cả quá trình với đánh giá cuối kỳ học, cuối năm học theo mô hình của các nước có nền giáo dục phát triển.

Thứ năm, mở rộng và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế trong giáo dục, đào tạo nhằm tranh thủ các nguồn lực, vận dụng có chọn lọc và sáng tạo kinh nghiệm của các mô hình giáo dục và giáo dục công dân toàn cầu tiên tiến, đẩy nhanh tiến độ đổi mới chương trình và chất lượng đào tạo các trình độ phù hợp với khu vực và quốc tế. Đồng thời, khuyến khích hợp tác, liên kết giữa các cơ sở giáo dục, đào tạo và dạy nghề; phối hợp giữa các cơ sở giáo dục, đào tạo và dạy nghề với các cá nhân, doanh nghiệp có uy tín trong và ngoài nước để nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo.

Thứ sáu, tăng cường đầu tư cơ sở vật chất kỹ thuật cho các cơ sở giáo dục, đào tạo và dạy nghề công lập hiện có, đặc biệt là hạ tầng công nghệ thông tin; cơ sở vật chất rèn luyện thể lực và giáo dục kỹ năng sống cho học sinh; rà soát, bổ sung cơ sở vật chất cho các cơ sở giáo dục tại các huyện khó khăn và những cơ sở mới thành lập,... bảo đảm quy mô đào tạo không vượt quá khả năng cơ sở vật chất của các cơ sở giáo dục. Tạo hành lang pháp lý để thu hút nguồn lực xã hội, đặc biệt là nguồn tài chính từ khu vực tư nhân cho phát triển giáo dục, đào tạo. Tạo điều kiện về kinh phí, cơ sở vật chất kỹ thuật - chủ yếu là tin học hóa trong quá trình giảng dạy, học tập của thầy và trò. Tăng cường đầu tư ngân sách, cơ sở vật chất để hỗ trợ phát triển giáo dục - giáo dục công dân toàn cầu cho các huyện khó khăn, vùng dân tộc thiểu số và đối tượng chính sách xã hội; Thực hiện đầy đủ các chính sách dành cho nhà giáo, cán bộ quản lý, học sinh đang công tác, học tập tại vùng dân tộc thiểu số; tiếp tục củng cố, phát triển hệ thống trường lớp, cơ sở giáo dục phù hợp với điều kiện của các huyện khó khăn và vùng dân tộc thiểu số.

Thứ bảy, duy trì tốt và thực hiện nghiêm mối quan hệ mật thiết, hữu cơ giữa nhà trường, gia đình và xã hội suốt quá trình giáo dục và giáo dục công dân toàn cầu.

Gia đình có ưu thế đối với việc hình thành chuẩn mực đạo đức trong quan hệ ứng xử, định hướng nghề nghiệp,... Nhà trường có ưu thế trong việc giáo dục tri thức, các chuẩn mực đạo đức, ý thức công dân, kỹ năng sống và phát triển con người một cách toàn diện. Các đoàn thể xã hội giúp học sinh kiểm nghiệm những điều đã được học trong nhà trường với thực tiễn trong đời sống xã hội, mở rộng kiến thức thực tế làm cho kiến thức các em phong phú, đa dạng hơn,... Việc phối hợp mật thiết giữa nhà trường với gia đình và lực lượng giáo dục trong xã hội sẽ thống nhất được mục tiêu, kế hoạch giáo dục; thống nhất được việc chăm sóc, giáo dục học sinh của tập thể sư phạm nhà trường với phụ huynh, cơ sở sản xuất, với các đoàn thể, các cơ quan văn hóa giáo dục ngoài nhà trường. Bởi, “giáo dục trong nhà trường dù tốt mấy nhưng thiếu giáo dục trong gia đình và ngoài xã hội thì kết quả cũng không hoàn toàn”. [6, tr.59]. Để hoàn thành sự nghiệp giáo dục - giáo dục công dân toàn cầu, vì

một nền giáo dục phát triển bền vững, sẵn sàng hội nhập, hợp tác và chia sẻ, các nhà quản lý giáo dục, các cô giáo, thầy giáo nước nhà “phải luôn luôn gương mẫu về mọi mặt, không ngừng bồi dưỡng đạo đức cách mạng, lập trường chính trị; phải ra sức đoàn kết giúp đỡ nhau cùng tiến bộ. Trường học phải liên hệ chặt chẽ với gia đình, với xã hội. Các đoàn thể thanh niên, phụ nữ, các cơ quan chính quyền và các cấp ủy đảng phải thật sự quan tâm đến nhà trường, đến việc học tập của con em mình” [7, tr.747] - có như vậy, nền giáo dục Việt Nam mới sánh vai được với khu vực và thế giới trong bối cảnh hội nhập quốc tế mạnh mẽ hiện nay.

3. KẾT LUẬN

Giáo dục công dân toàn cầu là giải pháp căn bản và lâu dài trong bối cảnh toàn cầu hóa và cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra mạnh mẽ và rộng khắp. Hà Nội đã và đang tích cực khởi động triển khai giáo dục công dân toàn cầu. Trong quá trình này, Hà Nội có tiềm lực và nền tảng thuận lợi nhưng cũng cần lưu ý tám vấn đề cụ thể, mang tính nguyên tắc như đã nêu ở trên, để giáo dục Hà Nội nói chung và giáo dục công dân toàn cầu của Hà Nội, trong đó có bậc trung học cơ sở đạt mục tiêu và hiệu quả cao nhất, xây dựng được những công dân toàn cầu Việt Nam./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Quyết định ban hành kế hoạch thực hiện mục tiêu phát triển bền vững lĩnh vực giáo dục và đào tạo đến năm 2025 và định hướng đến năm 2030*, Số 2161/QĐ-BGDĐT, Hà Nội, ngày 26-6-2017
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Quyết định ban hành kế hoạch thực hiện mục tiêu phát triển bền vững lĩnh vực giáo dục và đào tạo đến năm 2025 và định hướng đến năm 2030*, Số 2161/QĐ-BGDĐT, Hà Nội, ngày 26-6-2017.
3. Thủ tướng Chính phủ, *Quyết định phê duyệt Đề án đổi mới chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông*, Số 404/QĐ-TTg, Hà Nội, ngày 27-3-2015.
4. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.10, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.59.
5. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.14, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.747.

EDUCATING GLOBAL CITIZEN FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN HANOI: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Abstract: The article has generalized the most common features of the context that leads to the need of launching and implementing global citizen education in the world in general and in Vietnam in particular. It also includes scientific and practical foundation for educating global citizens, and several problems directly related to the implementation of global citizen education for students at secondary schools in Hanoi. All of these contributions help to spread global citizen education in Hanoi to other provinces in the country.

Keywords: Education, global citizen education, secondary school, Hanoi.